

Віктор Штець

к. мист., старший викладач,

Кафедра дизайну та основ архітектури, Інститут архітектури

Національний університет «Львівська політехніка»

**ТВОРЧИЙ МЕТОД ЗОЛТАНА ШОЛТЕСА У ЗРІЛИЙ ПЕРІОД
ТВОРЧОСТІ (1949–1990 РР.).**

«Пейзаж повинен мати драматургічну цінність. Пейзаж має відбивати духовний світ людини і перебувати в гармонії з цим духовним світом», – ці слова класика українського та світового кінематографу О. Довженка найкраще демонструють творчий метод представника закарпатської школи живопису З. Шолтеса у роботі над пейзажем.

У зрілий період творчості художник остаточно утверджується як пейзажист. Узагальнюючи попередній живописний досвід, З. Шолтес продовжує розвивати тематику ліричного камерного пейзажу, де використовує прийом обмеженого композиційного простору, або ж залучає ледь вловиму сюжетну лінію, вводючи людські постаті. За тематично-сюжетним унапрянням, камерні пейзажі З. Шолтеса можна поділити на: ліричний пейзаж (фіксація образу природи); «олюднений» пейзаж (включення людини); сільський пейзаж-картина; пейзаж з архітектурними мотивами. Ці затишні інтимні закутки на полотнах художника відкривають глядачу цілий світ, «духовну матрицю» Закарпаття. Водночас, у творчості цього періоду починає домінувати новий спосіб інтерпретації натури – «пейзаж-картина». Постійне споглядання на пленері величній гірській природі рано чи пізно зумовлює дещо інше її сприйняття, більш узагальнене та змістовне. Відтак, у творчості поступово вимальовується та набуває дедалі виразніших рис епічне начало. Художник знаходить відкриті панорамні точки зору та трактує їх з великою мірою захоплення та ідейного узагальнення. Патріархальне умиротворення, присутнє в ранніх пейзажах уже після 1950-х дає місце епічному розмаху та образному звеличенню природи. Художня мова стає вільнішою, композиції розширюються та демонструють відкриті картинні панорами. Характерною рисою панорамного пейзажу є наявність широкого кута зору, що дозволяє відкрити просторову глибину та кілька дальніх планів. Такі пейзажі охоплюють велику кількість елементів, водночас, художник не зосереджує увагу на жодному з них, а цілісно трактує всю композицію.

Усім сьогочасним роботам З. Шолтеса притаманна техніка живопису базована на письмі а-ля-прима. Художник ніколи не

переписував одне й те ж місце та не змішував чисті тони, що дозволяло зберегти свіжість та артистичність письма. Це свідчить про колосальний досвід пленерної роботи, уміння відразу вловити колір об'єктів та середовища залежно від освітлення та пори року і, найважливіше, своєрідне «картинне» мислення природженого пейзажиста. Над однією роботою З. Шолтес працював лише короткий проміжок доби, поки не змінювалось освітлення та за потреби повертався для доопрацювання на наступний день. Ця метода, випрацювана ще під час навчання та спільних пленерів з Й. Бокшаєм залишалась стабільною протягом усієї творчої діяльності. Попри цю «програмованість» методики роботи та подальший розвиток структурно-композиційних знахідок ранніх творів, зрілі пейзажі З. Шолтеса демонструють динамічну зміну пластичної мови, колористичних та просторово-тональних вирішень. У роботах з'являється більше узагальнень, експериментів з плановістю, кольоровим та пластичним трактуванням простору й об'єктів пейзажу. Через колір втілена символіка, через тон – настрій, через композицію – стихія. Все, що знаходиться у межах площини картини, взаємно обумовлюється просторовою єдністю. Працюючи як над панорамами, так і над камерними ландшафтними композиціями, художник досягає мети – створює архітектонічну просторову цілісність, наділену унікальним характером. Ця цілісність є результатом художнього дослідження натури, глибокого розуміння її об'єктивних форм.

Загалом, творчий метод З. Шолтеса зрілого періоду творчості передбачає незмінну роботу на пленері; синтез реалістично-імпресіоністичних та експресивних засобів виразності; пошук внутрішнього змісту кожного мотиву; звернення до образних (змістових) та пластично-живописних (візуальних) узагальнень.